

Sosiaali- ja terveysministeriö

VIITE: Sosiaali- ja terveysministeriön lausuntopyyntö VN/18098/2025, 27.4.2026

Poliisihallituksen lausunto sosiaali- ja terveysministeriölle luonnoksesta hallituksen esitykseksi laiksi lapsen erityisestä suojelusta ja siihen liittyviksi laeiksi

1 Lausuntopyyntö

Sosiaali- ja terveysministeriö on pyytänyt erityisesti Poliisihallituksesta lausuntoa luonnoksesta hallituksen esitykseksi lapsen erityisestä suojelusta ja siihen liittyviksi laeiksi. Esityksessä ehdotetaan annettavaksi uusi laki lapsen erityisestä suojelusta. Nykyinen lastensuojelulaki kumottaisiin.

Lausuntopyynnön mukaan tällä erityksellä nykyinen lastensuojelulain rakenne ja sääntely selkiytettäisiin kokonaisuutena. Lastensuojelun asiakkuuden alkamista sekä huostaanoton ja sijaishuollon järjestämiseen velvoittavaa sääntelyä muutettaisiin. Tavoitteena on selkiyttää sosiaalihuoltolain ja lastensuojelulain välistä rajapintaa sekä hallitusohjelman mukaisesti tukea hyvinvointialueita uudistamaan palvelujaan perustuen palvelujen tarkoituksenmukaiseen porrastukseen sekä siirtämään painopistettä perustasolle. Esityksellä myös kevennettäisiin lapsen asioista vastaavan sosiaalityöntekijän velvoitteita sekä mahdollistettaisiin lastensuojelulaitosten nykyistä joustavampi henkilöstön käyttö. Esityksellä mahdollistettaisiin turvahenkilöiden käyttö lastensuojelulaitoksissa sekä selkiytettäisiin Suomen viranomaisten toimivaltaa eräissä rajat ylittävissä tilanteissa. Lisäksi uudistettaisiin lastensuojelun edunvalvontaa koskevaa sääntelyä. Esitykseen sisältyy myös ehdotus lisärahoituksesta tutkintokoulutukseen valmentavan koulutuksen (TUVA) turvaamiseksi yksityisissä koulukodeissa ja Valtion koulukodeissa.

2 Poliisihallituksen lausunto

Sosiaali- ja terveysministeriön lausuntopyyntö sisältää eräitä täsmäkysymyksiä. Tämän lisäksi lausuntopyyntö sisältää sekä luku- että säännöskohtaisia kysymyksiä. Kysymyksiä on kaikkiaan 27.

Poliisihallitus toteaa yleisesti kannattavansa lastensuojelulain kokonaisuudistusta luonnoksen esitettävällä tavalla. Nykyiseen lastensuojelulakiin (417/2007) tehdyt uudistukset, mukaan lukien eduskunnassa hiljan käsiteltyyn hallituksen esitykseen laiksi

lastensuojelulain muuttamisesta sekä siihen liittyviksi laeiksi (HE 149/2025 vp), ovat tehneet laista monisyyden ja monitulkintaisen.

Poliisihallitus pitää tärkeänä, että luonnoksen valmistelussa huomioidaan eduskunnan vastauksessa EV 61/2026 vp olevat lait. Eduskunta on hallituksen esitystä HE 149/2025 vp käsitellessään hyväksynyt lastensuojelulakiin ehdotetut muutokset muutettuna. Nyt puheena olevassa luonnoksessa muun muassa ensimmäisen lakiehdotuksen 12 luvun säännökset ovat sisällöltään samanlaisia kuin hallituksen esityksessä HE 149/2025 vp.

Muilta osin Poliisihallitus lausuu hallituksen esityksen luonnoksesta seuraavaa:

2.1 Lapsen kuuleminen

Ensimmäisen lakiehdotuksen 28 §:ssä säädettäisiin lapsen mielipiteen selvittämisestä ja kuulemisesta. Pääsäännön mukaan lastensuojelua toteutettaessa on selvitettävä lapsen toivomukset ja mielipide sekä otettava ne huomioon lapsen iän ja kehitystason edellyttämällä tavalla. Pykälässä säädettäisiin lisäksi siitä, että 12 vuotta täyttäneelle lapselle olisi varattava tilaisuus tulla kuulluksi hallintolain (434/2003) mukaisesti itseään koskevassa lastensuojeluasiassa.

Poliisihallitus pitää johdonmukaisena, että laissa säädettäisiin lapsen kuulemisesta luonnostellulla tavalla. Toisaalta hallintolain yleislakimerkityksestä johtuen ei pitäisi olla epäselvää, että lapsella on oikeus tulla kuulluksi itseään koskevassa hallintoasiassa. Hallintolaki sisältää myös säännöksen vajaan lapsen ja hänen edustajansa puhevallan käytöstä. Näiltä osin on johdonmukaista, että ensimmäisessä lakiehdotuksessa määritellään, minkä ikäisellä lapsella on oikeus tulla kuulluksi ja miten puhevallan käyttö jakautuu lapsen ja hänen edustajansa välillä.

Kuulemisperiaate on keskeinen hyvän hallinnon ja oikeudenmukaisen oikeudenkäynnin periaate. Tämän vuoksi on epä johdonmukaista, että lakiluonnoksen yleisten periaatesäännösten lisäksi kuulemisesta säädettäisiin vielä tapauskohtaisesti. Esimerkiksi ensimmäisen lakiehdotuksen 52 §:ssä olisi erikseen maininta siitä, että lasta ja hänen edustajansa on kuultava, vaikka niin perustuslaki (731/1999) kuin hallintolakikin sitä edellyttää. Tämä voi myös hämärtää sitä, kuinka velvoittavaksi kuuleminen ja mielipiteen selvittäminen eri tilanteissa koetaan.

Poliisihallitus pitäisi selkeämpänä, että ensimmäisessä lakiehdotuksessa säädettäisiin lapsen osallisuuden periaatteesta: lasta olisi kuultava ja lapsen mielipide tulee selvittää. Tämän jälkeen säädettäisiin siitä, että 12 vuotta täyttäneellä lapsella on oikeus tulla kuulluksi siten kuin siitä on säädetty hallintolain 34 §:n 1 momentissa. Kuulemisen poikkeukset, niiltä osin kuin ne eroavat hallintolain 34 §:n 2 momentista, voitaisiin huomioida tässä yhteydessä.

2.2 Turvahenkilöt

Ensimmäisen lakiehdotuksen 75–78 §:ään sisältyisi säännökset turvahenkilöstä ja hänen toimivaltuuksistaan. Laitoksen henkilökuntaan voisi hoito- ja kasvatushenkilöstön lisäksi kuulua turvahenkilöitä, jos se on laitoksen asiakas- ja työturvallisuuden takaamiseksi välttämätöntä. Turvahenkilön tulisi olla palvelussuhteessa palveluntuottajaan. Turvahenkilön tehtävänä olisi laitokseen sijoitettuna olevien lasten, laitoksen henkilökunnan ja muiden laitoksessa olevien henkilöiden turvallisuuden takaaminen, laitosjärjestyksen ylläpito sekä laitoksen omaisuuden suojaaminen. Poliisihallitus pitää turvahenkilösääntelyä hyvänä ja perusteltuna.

Luonnoksen mukaan turvahenkilönä voisi toimia ainoastaan henkilö, jolla on tehtävään soveltuva jokin turvallisuusalan tutkinto. Säännöksen perusteluissa todetaan, että se, mikä mihinkin tehtävään on soveltuva tutkinto, jäisi palveluntuottajan harkintavaltaan. Poliisihallitus pitäisi perustellumpana, johdonmukaisempana ja yhdenvertaisena, että joko laissa tai sen perusteella annettavassa asetuksessa määritellään, mikä turvallisuusalan tutkinto vähintään kelpuuttaa turvahenkilön tehtävään. Sama koskisi tarpeellista voimankäytön koulutusta ja sen sisältöä. Myös siinä tulisi varmistua siitä, että turvahenkilöllä on jokin vähittäisosaaminen.

Poliisihallitus ehdottaa, että turvahenkilöllä ei olisi pelkästään tunnistekorttia. Turvahenkilöltä tulisi lisäksi edellyttää näkyviä tunnuksia, jotta hänet voidaan tunnistaa turvahenkilöksi. Laissa voitaisiin lisäksi säätää, että turvahenkilö voisi erityisestä syystä olla käyttämättä näitä näkyviä tunnuksia, jos tehtävä sitä edellyttää. Näkyviä tunnuksia ovat esimerkiksi yhdenlainen pukeutuminen tai vähintään turvahenkilö-tekstin käyttäminen työpuvussa.

Ensimmäisen lakiehdotuksen 75 §:n 6 momentin mukaan laitoksen olisi viipymättä lopetettava henkilön käyttö turvahenkilönä, jos tämä ei täytä tässä laissa säädettyjä edellytyksiä. Perusteluissa ei laisinkaan kerrota, missä tilanteessa turvahenkilö ei täytä laissa säädettyjä edellytyksiä. Luonnoksen mukaan turvahenkilönä voi toimia ainoastaan sellainen henkilö, joka on suorittanut pykälässä määritellyt koulutukset. Kun nämä koulutukset suorittaa kerran, silloin henkilö on aina pätevä turvahenkilöksi. Olisi turvahenkilöiden valvonnan kannalta selkeämpää määritellä laissa täsmällisesti ja tarkkarajaisesti, milloin henkilö ei voi enää toimia turvahenkilönä. Poliisihallitus toteaa, että laissa voisi olla esimerkiksi käyttäytymisvaatimuksia ja kelpoisuusvaatimuksia turvahenkilölle. Esimerkiksi syyllistyminen rikoslain (39/1889) 20 tai 21 luvussa säädettyyn rikokseen voisi olla peruste lopettaa henkilön käyttäminen turvahenkilönä.

Ensimmäisen lakiehdotuksen 76 §:n 2 momentissa on virheellinen pykäläviittaus. Siinä viitataan turvahenkilön tehtävän osalta lain 74 §:n 2 momenttiin, vaikka pitäisi viitata 75 §:n 2 momenttiin.

2.3 Virka-apu

Ensimmäisen lakiehdotuksen 103 §:ssä säädettäisiin poliisin virka-avusta lastensuojelulaitoksesta ja perhekodista luvatta poissaolevan lapsen kiinniottamisessa ja kuljettamisessa. Säännös on hyvin pitkälle samanlainen kuin hallituksen esityksessä HE 149/2025 vp. Eduskunta on vastauksessaan EV 61/2026 vp hyväksynyt virka-apusäännöksen pienin muutoksin. Poliisihallitus pitää tärkeänä, että sosiaali- ja terveysministeriö huomioi eduskunnan vastaukseen sisältyvät lait jatkovalmistelussa.

Ensimmäisen lakiehdotuksen 19 §:ssä säädettäisiin virka-avusta lastensuojelun tarpeen ja lapsen olosuhteiden selvittämiseksi ulkomailla. Käytännössä kyse olisi siitä, että toimivaltainen Suomen sosiaalihuollon viranomainen pyytäisi ulkoministeriötä olemaan yhteydessä ulkomailla sijaitsevaan Suomen edustustoon, joka taasen olisi yhteydessä kohdemaan lastensuojeluviranomaiseen. Vastauksen saaminen virka-apupyynnöön käytännössä edellyttää, että kohdemaassa on toimiva lastensuojelujärjestelmä ja sellaisia virananomaisia, jotka virka-apua tosiasiallisesti voisivat antaa.

Virka-avun yleiskielisen määritelmän mukaan virka-apu on viranomaisen toiselle antamaa apua. Kansallisesti virka-apu on kuitenkin viranomaisten välinen erityinen yhteistoiminnan muoto, koska siihen sisältyy yleensä julkisen vallan käyttöä. Nyt esitetyssä tilanteessa, jossa sosiaalihuollon viranomainen lähinnä pyytää ulkoministeriötä välittämään pyynnön ulkomaan edustustolle selvittää lastensuojelun tarvetta tai olosuhteita, ei selvästikään sisällä julkisen vallan käyttöä. Sen sijaan ulkomaan edustusto selvittäisi pyydettyjä asioita niiden keinojen avulla, mitä sillä on käytettävissä. Poliisihallitus toteaaakin, onko kyseessä sittenkään virka-apu, kuten se kansallisesti ymmärretään, vai yksinkertaisesti ulkoministeriöltä ja ulkomaan edustustolta pyydettyvä tuki lastensuojelun tarpeen ja lapsen olosuhteiden selvittämiseksi ulkomailla.

Sanna Heikinheimo, poliisijohtaja

Konsta Arvelin, poliisitarkastaja

Asiakirja on sähköisesti allekirjoitettu asianhallintajärjestelmässä. Poliisi 08.06.2026 klo 18:45. Allekirjoituksen oikeellisuuden voi todentaa kirjaamosta.

Jakelu

Sosiaali- ja terveystieteiden ministeriö

Tiedoksi

Poliisihallituksen esikunta

Poliisihallitus

Vuorimiehentie 3, PL 1000, 02151 Espoo

kirjaamo.poliisihallitus@poliisi.fi

Puhelin +358 295 480 181, Faksi +358 295 411 780, poliisi.fi